

Warszawa, 15-12-2022 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

**Zespół Prawa Pracy i Zabezpieczenia
Społecznego**

III.053.9.2022.JA

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz.U. z 2018 r. poz. 870), z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w odpowiedzi na [redacted] petycję [redacted] dotyczącą podjęcia działań o zbadanie:

1. zgodności art. 16 ust. 2 i art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 615 ze zm.) – dalej u.o.ś.r. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP,
2. zgodności art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 240) – dalej u.o.r.s. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP,

uprzejmie informuję co następuje:

Ad. 1

Rzecznik Praw Obywatelskich nie znalazł podstaw do uwzględnienia [REDACTED] petycji o zbadanie zgodności art. 16 ust. 2 u.o.ś.r. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP.

Treść art. 16 ust. 2 u.o.ś.r. określa zakres podmiotowy osób uprawnionych do zasiłku pielęgnacyjnego. Zgodnie z tą regulacją zasiłek pielęgnacyjny przysługuje: 1) niepełnosprawnemu dziecku, tj. osobie do 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności określonym w przepisach o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; 2) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, tj. orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu znacznym w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji wydanym na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; orzeczeniem o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i do samodzielnej egzystencji albo trwałą lub okresową całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym i do samodzielnej egzystencji wydanym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w celu uzyskania świadczeń określonych w tych przepisach; orzeczeniem o zaliczeniu do I grupy inwalidów bądź orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji wydanym na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wspólną dla wszystkich podmiotów uprawnionych do zasiłku pielęgnacyjnego materialną przesłanką przyznania tego świadczenia jest legitymowanie się odpowiednim dokumentem urzędowym – orzeczeniem właściwego organu rozstrzygającym o niepełnosprawności lub o niepełnosprawności w określonym stopniu. Od momentu uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności lub ustalającego wystąpienie niepełnosprawności danego stopnia zainteresowany ma prawo uzyskać w trybie u.o.ś.r. zasiłek pielęgnacyjny, a przesłanki jego przyznania ulegają zmianie w zależności od wieku uprawnionego. Każda osoba do 16. roku życia, której przepisy u.o.ś.r. przyznają status dziecka, musi posiadać orzeczenie o niepełnosprawności. Natomiast po ukończeniu 16. roku życia wszystkie osoby z niepełnosprawnością są uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego, o ile legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. W obu przypadkach – tj. dysponowania przez osobę do

16. roku życia orzeczeniem o niepełnosprawności i orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności przez osobę powyżej 16. roku życia zasiłek pielęgnacyjny przysługuje bez względu na to, kiedy powstała niepełnosprawność.

W zakresie natomiast przedstawionego przez ██████ w petycji postulatu zbadania zgodności art. 16 ust. 3 u.o.ś.r. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP uprzejmie informuję, iż Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o R.P.O. (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), do analizy regulacji prawnej określonej w art. 16 ust. 3 u.o.ś.r., zgodnie z którą zasiłek pielęgnacyjny przysługuje osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia. Sformułowanie konkluzji, w szczególności dotyczących oceny zgodności wskazanej normy prawnej ze standardami konstytucyjnymi, możliwe będzie w terminie późniejszym, po zakończeniu procesu badania i analizowania tego przepisu.

Pragnę dodać, iż stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy o R.P.O. Rzecznik może występować do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami w sprawach, o których mowa w art. 188 Konstytucji RP. Z reguły przed ewentualnym wystąpieniem z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego Rzecznik podejmuje działania na rzecz zmiany stanu prawnego naruszającego wolności i prawa obywatelskie, korzystając z uprawnień wynikających z art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy o R.P.O. Przepis ten upoważnia Rzecznika do korzystania z prawa tzw. pośredniej inicjatywy prawodawczej. Rzecznik nie ma prawa inicjatywy ustawodawczej, może jednak występować do organów, które taką inicjatywę posiadają, o jej podjęcie. Rzecznik korzysta z możliwości przewidzianych w art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy o R.P.O., gdy w toku badania kierowanych do niego skarg dojdzie do wniosku, że źródłem naruszeń wolności i praw nie jest wadliwe stosowanie prawa przez właściwy organ, lecz wadliwość samego prawa. W takiej sytuacji, w celu usunięcia wskazanych przez Rzecznika naruszeń wolności i praw konieczna jest interwencja prawodawcza. Informacja o ewentualnych dalszych działaniach Rzecznika w tej materii dostępna będzie na stronie <https://bip.brpo.gov.pl/>.

Ad. 2

Rzecznik Praw Obywatelskich nie znalazł podstaw do uwzględnienia ██████ petycji o zbadanie zgodności art. 4 ust. 1 u.o.r.s. z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP.

Stanowisko Rzecznika wynika z faktu, iż wskazana przez [REDAKTOR] norma prawna była już przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał w wyroku z dnia 8 czerwca 2010 r. sygn. akt SK 37/09, OTK-A 2010, nr 5, poz. 48, po rozpoznaniu, z udziałem Sejmu i Prokuratora Generalnego, na rozprawie w dniu 8 czerwca 2010 r., skargi konstytucyjnej o zbadanie zgodności art. 4 ust. 1 pkt 2 u.o.r.s.:

- w zakresie, w jakim przepis ten pozbawia prawa do zabezpieczenia społecznego osobę całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed rozpoczęciem aktywności zawodowej - w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej, ale po ukończeniu 25. roku życia - z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- w zakresie, w jakim przepis ten nie przyznaje prawa do renty socjalnej osobie, która ukończyła 25 rok życia i odpowiednio jak osoba, która nie ukończyła tego wieku, jest całkowicie niezdolna do pracy ze względu na naruszenie sprawności organizmu powstałe w okresie nauki lub nauki w szkole wyższej - z art. 32 ust. 1 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji,
- w zakresie, w jakim przepis ten, poprzez zastosowanie kryterium wieku, w sposób nieuzasadniony i nieproporcjonalny różnicuje sytuację prawną obywateli całkowicie niezdolnych do pracy i niepełnosprawnych, pozbawiając niektórych z nich prawa do zabezpieczenia społecznego zagwarantowanego w Konstytucji z zasadą sprawiedliwości społecznej wyrażoną w art. 2 Konstytucji w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji, orzekł iż art. 4 ust. 1 pkt 2 u.o.r.s. jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W powołanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że ustawodawca, ograniczając uprawnienie do uzyskania renty socjalnej nie naruszył prawa do zabezpieczenia społecznego, a dokonując ograniczeń zgodnie z zasadą równości, nie naruszył również zasady sprawiedliwości społecznej.

Wobec powyższego wymaga podkreślenia, iż zgodnie z treścią art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) Trybunał na posiedzeniu niejawnym wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli wydanie orzeczenia jest niedopuszczalne. Taki stan rzeczy ma m.in. miejsce wówczas, gdy te same przepisy zostały już wcześniej zakwestionowane przez inny podmiot w oparciu o te same zarzuty niekonstytucyjności. W orzecznictwie Trybunału przyjmuje się wprawdzie, że z zasadą ne bis in idem nie mamy do czynienia w wypadku wskazania nowych wzorców kontroli, gdy we wcześniejszym orzeczeniu uznano zgodność

zakwestionowanego przepisu z Konstytucją (zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 października 2011 r., sygn. K 36/09, OTK ZU nr 8/A/2011, poz. 93 i wskazane tam wcześniejsze orzeczenia TK). Nawet fakt, iż określone przepisy stanowiły już przedmiot kontroli z określonymi wzorcami i zostały uznane za konstytucyjne, nie wyklucza ponownego ich badania nawet z tymi samymi wzorcami, jeżeli tylko inicjator kontroli przedstawi nowe, niepowoływane wcześniej argumenty, okoliczności lub dowody uzasadniające prowadzenie postępowania i wydanie wyroku (zob. postanowienie TK z dnia 25 października 2011 r., sygn. akt K 36/09, OTK-A 2011, nr 8, poz. 93).

W świetle powyższego, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, nie jest możliwe wskazanie nowych wzorców kontroli, zarzutów i argumentów uzasadniających niekonstytucyjność art. 4 ust. 1 u.o.r.s. umożliwiających ponowne uruchomienie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Z tego względu spełnienie ■■■■ oczekiwań wyrażonych w petycji nie jest możliwe.

Załączniki: 1 – klauzula informacyjna

Z poważaniem

Anna Szalek

Dyrektor Zespołu

/-podpisano elektronicznie/